

כוונה באמירת לשון הרע

אורי פישלר

- א. פתיחה
- ב. שיטת רש"י
- ג. שיטת הרמב"ם
- ד. שיטת הרמב"ן ורבנו יונה
- ה. יסוד המחלוקת
- ו. תירוץ דברי הרמב"ם
- ז. סיכום

א. פתיחה

כתב החפץ חיים:

וראה עוד את גודל איסור לשון הרע שאפילו אינו מדבר מתוך השנאה ולא נתכוון בהסיפור לגנותו רק אמרו דרך שחוק וקלות ראש אף על פי כן כיוון שעל פי אמת דברי גנאי הוא אסור מן התורה.

(חפץ חיים ג, ג)

נראה מדבריו שכוונת האדם אינה משמעותית בדיני לשון הרע, והחלק המשמעותי הוא תוצאת המעשה – האם אובייקטיבית סיפר האדם בגנותו של חברו.

במאמר זה נבקש לערער על הבנה פשוטה זו בדיני לשון הרע, ונראה שלכוונת המספר ישנה משמעות, עד כדי, לפי חלק מהראשונים, היתר מוחלט.

ב. שיטת רש"י

ניתן להצביע על שתי שיטות מרכזיות בראשונים ביחס לכוונה באמירת לשון הרע. שיטה אחת עולה מדברי רש"י במועד קטן (טז, א).

הגמרא שם מספרת על בר קפרא ורבי שמעון בנו של רבי, שנתקשו בלימודם. רבי שמעון אמר שהעניין הנדון קשה וכי זקוקים לרבי כדי לפתור את הבעיה, ובר קפרא טען שאף רבי לא יידע לתרצה.

רבי שמעון בר רבי סיפר את המעשה לרבי, ובעקבות כך רבי כעס על בר קפרא. לא נעסוק בהמשך סיפור המעשה, כיוון שהפרט החשוב לענייננו הוא שרבי שמעון בר רבי הלך

וסיפר את שאמר בר קפרא על רבי. לכאורה, לא ברור כיצד סיפר זאת רבי שמעון בר רבי, שהרי יש בזה איסור לשון הרע! רש"י¹ במקום עמד על נקודה זו וכתב:

אמר ליה לאבוה – לפי תומו, ולא משום לישנא בישא.

(רש"י מועד קטן טז, א ד"ה אמר)

רש"י מסביר שלרבי שמעון בר רבי לא הייתה כונה לפגוע בבר קפרא ולספר עליו לשון הרע. הוא סיפר את המעשה לפי תומו, ולפיכך אין כאן בעיה. מדברי רש"י הללו יוצא בבירור שישנו היתר מוחלט לספר גנאי של אדם, כל עוד אין באמירת הדברים כוונת 'לישנא בישא'².

הדברים הללו מדוייקים גם ברש"י במסכת ערכין:

גלויי מילתא בעלמא הוא – הואיל ואינו אומרה בלשון הרע אלא מגלה לאותן שמבקשין אור לכו לבית פלוני.

(רש"י ערכין טו, ב ד"ה גלויי)

רש"י מסביר שהאדם אינו אומר את הדברים "בלשון הרע", ולא שהדברים עצמם אינם לשון הרע. כלומר כוונת האדם, שהיא רק בגילוי היכן אפשר למצוא אש, היא זו המתירה את המעשה.

בהמשך הסוגיה קובעת הגמרא ש"מילתא דמתאמרא באפי מרא לית בה משום לישנא בישא". ובפירוש 'אחד מגדולי הראשונים'³ (ערכין טז, א) מתפרשים הדברים כך: "כיון דקאמר ליה באפי מרה ודאי לא מיכוין ללישנא בישא". על פי מה שראינו בדברי רש"י

1. מקובל כיום שהפירוש המיוחס לרש"י על מועד קטן אינו באמת רש"י, או שהוא מהדורה גרועה שלו. מכל מקום, גם בגרסה השנייה של רש"י, הנמצאת לפנינו כיום, נכתב כציטוט המובא למעלה.
2. החפץ חיים מתייחס לרש"י זה בבאר מים חיים (ז, יח) ומציע שני הסברים. ראשית, הוא טוען שכוונת רש"י היא רק שרבי שמעון בר רבי לא שם לב לכך שהדבר אסור, וזו כוונת רש"י באמרו שהסיח לפי תומו. מה שלימדנו רש"י הוא שאין ללמוד ממעשיו של רבי שמעון בר רבי הלכה למעשה. הסבר זה לטעמנו דחוק בכוונת רש"י, שכן היה לו לרש"י לכתוב "ולאו אדעתיה משום לישנא בישא", ולא שהדבר לא היה משום לישנא בישא. בנוסף קשה לומר שרבי שמעון בר רבי חטא בלשון הרע, ואף רבי לא מוכיחו על כך. תירוצו השני של החפץ חיים הוא שישנו היתר לספר לפי תומו דבר שנאמר בפני שלושה. בנקודה זו נעסוק בהמשך המאמר, אך גם כאן לא נראה שזו כוונת דברי רש"י. נראה שהחפץ חיים נקט בתירוץ אלו מפני שלא היה מוכן לקבל שישנו מי שסובר שלשון הרע לפי תומו מותר. אומנם, בהמשך נראה שמכמה ראשונים עולה שבאיסור לשון הרע ישנו תוקף לממד הכוונה, ואם כן אין סיבה לדחוק בדברי רש"י.
3. פירוש 'אחד מגדולי הראשונים' הוא אחד ממספר פירושי ראשונים שנדפסו בקובץ 'שיטת הקדמונים' על מספר מסכתות ולא ידוע מי כתבם.

לעיל, הדברים הללו גם הם מתבארים בצורה פשוטה – כיוון שהאדם אינו מכוון ללשון הרע, אין כל איסור באמירה זו⁴.

הגמרא בערכין לעיל מבססת את דבריה על אמרתו של רבי יוסי, ש"מעולם לא אמרתי דבר שחזרתי לאחוריי". רבנו גרשום מאור הגולה מפרש את דברי הגמרא, ונראה כי על פי דברינו ניתן להציע הסבר לדבריו:

מעולם לא אמרתי דבר שחזרתי לאחוריי. כלומר כשהייתי אומר דבר על שום אדם לא צרכתי לחזור לאחוריי ולראות שלא יהא שם בעל הדבר שאפיי אם יהיה שם לא היה חושש שאינו משקר ואין אומריו בלשון הרע.

(רבנו גרשום ערכין טו, ב ד"ה מעולם)

רבנו גרשום מאור הגולה מבאר שרבי יוסי לא היה משקר, וכן שלא היה אומר דברים בלשון הרע. נראה לבאר שכוונתו היא שרבי יוסי לא היה אומר דברים במטרה לפגוע, או בכוונת שקר, ולפיכך לא היה חושש שבעל הדבר ישמע שאמרם, שהרי ודאי שימחל לו⁵. אם כן, אף לפי רבנו גרשום כל דבר שאדם היה אומר בפני הבעלים, יש לאמוד שאין תכלית אמירתו להזיק לאותו אדם, וממילא הדבר מותר.

כשיטה זו נוקט גם רב סעדיה גאון בתרגום התורה (ויקרא יט, טז). בתרגומו, הוא מתרגם את המילה רכיל ל"מחלא", שפירושה (על פי הסבר הרב קפאח שם): "המפיץ דברי דיבה מתוך שנאה ובכוונה להזיק ולגרום צער". בדברי רב סעדיה גאון גם פורשה הכוונה האסורה – הנאסר הוא לספר דברים במטרה לגרום נזק או צער⁶.

4. ניתן היה אומנם לדחוק בדבריו ולהסביר שכוונתו למה שכתבו התוספות (ד"ה כל), שהמדובר הוא רק על אמירה המשתמעת לשתי פנים, אך נראה שאין בכך צורך.

5. אומנם, ניתן לבאר את דברי רבנו גרשום מאור הגולה בצורה אחרת ולומר שכוונתו היא שרבי יוסי בדבר המשתמע לשתי פנים לא היה אומר בצורה המשתמעת לרעה, כפי שביארו התוספות (ד"ה כל). אך הסבר זה דורש להוסיף עוד מילים בדברי רבנו גרשום, ועל כן ביאור זה דחוק.

6. כדברים אלו עולה גם מביאור רבי אברהם בן שלמה על ספר שמואל (מובא בפירושי רב סעדיה גאון לתורה, שהוצאו לאור על ידי הרב קפאח, על פסוק זה, בהערה חמש), הכותב שעל פי רב סעדיה גאון ישנם שני סוגים של לשון הרע: לשון הרע שהוא שקר או לשון הרע שהוא אמת, כמו **דואג האדומי**. נראה שכוונתו בתוספת דוגמה זו היא כמו להסביר שלשון הרע של אמת שנאסר הוא רק כאשר יש מטרה להזיק, ומסתבר שזהו ההבדל בין לשון הרע בשקר לבין לשון הרע אמיתי.

אומנם, בספר המצוות הנדפס לאחרונה (פרק יג), כותב רב סעדיה גאון שהאיסור הוא ב"חדיתוה", או במילותו – רכילות. אך ייתכן שדבריו מכוונים רק על לשון הרע של שקר. וכפי כתב בהמשך דבריו: "הוצאת דיבה או דבר אחר" (וראה גם בפירושו המהדיר שם).

ג. שיטת הרמב"ם

הרמב"ם בהלכות דעות כותב כך:

ויש שם דברים שהן אבק לשון הרע, כיצד מי יאמר לפלוני שיהיה כמות שהוא עתה, או שיאמר שתקן מפלוני איני רוצה להודיע מה אירע ומה היה וכיוצא בדברים האלו, וכן המספר בטובת חבירו בפני שונאיו הרי זה אבק לשון הרע שזה גורם להם שיספרו בגנותו, ועל ענין זה אמר שלמה "מברך רעהו בקול גדול בבקר השכם קללה תחשב לו", שמתוך טובתו בא לידי רעתו. וכן המספר בלשון הרע דרך שחוק ודרך קלות ראש כלומר שאינו מדבר בשנאה, הוא ששלמה אומר "כמתלהלה היורה זקים חצים ומות ואמר הלא משחק אני", וכן המספר בלשון הרע דרך רמיות והוא שיספר לתומו כאילו אינו יודע שדבר זה לשון הרע הוא אלא כשממחין בו ואמר איני יודע שאלו מעשיו של פלוני, או שזה לשון הרע.

(רמב"ם דעות ז, ד)

מדברי הרמב"ם כאן עולה שלשון הרע הנאמר בדרך שחוק וקלות ראש אינה לשון הרע, אלא רק אבק לשון הרע, והוא אסור מדרבנן בלבד.⁷

כנגד הבנה זו יצא ה'יד קטנה':

נראה שהוא לשון הרע ממש, ואע"פ שהרמב"ם מביאה בכלל דברים שהם אבק לשון הרע – אם תדקדק שם בדבריו תמצא שאינו כן, וביאור דבריו הוא: וכן המספר לשון הרע וכו' הוא ששלמה אמר כלומר ועוד נמצא דברים שאינם נראים לבני אדם ללשון הרע, אבל על זה כבר אמר שלמה וכו'.

(יד קטנה דעות ט, ו)

חיזוק לדבריו אפשר להציע מן הלכות המקורית של הרמב"ם, המחלקת את הלכה ד' לשני חלקים, כפי שפיסקנו בציטוט לעיל. אף על פי כן, נראית קריאתו דחוקה מאוד, שהרי ניתן היה להעביר את "המספר דרך שחוק" אל הלכה ה', שם שב הרמב"ם ומגדיר מהו 'סיפור לשון הרע'.

7. זו ההבנה הפשוטה במשמעות המושג אבק לשון הרע, וכך עולה מהתוספתא (עבודה זרה א, י [צוקרמאנדל]) המשווה אבק לשון הרע לאבק ריבית ואבק שביעית. וראה בקרית ספר למבי"ט שכתב כן. אומנם הרמב"ם בפירוש המשנה (אבות א, יז) כותב: "ואבק לשון הרע הוא הרמיזה למומי האדם מבלי לבאר וזו תכלית הריחוק מלשון הרע". נראה מדבריו שאבק לשון הרע הוא מידת חסידות בלבד, ולא איסור דרבנן ממש, וצריך עיון.

ראיה נוספת כנגד קריאתו של היד קטנה מביא החפץ חיים (באר מים חיים ג, ב בהגה"ה) מפירוש המשנה, שם כתב הרמב"ם:

ואבק לשון הרע הוא הרמיזה למומי האדם מבלי לבאר. אמר שלמה ברמיזה, ובהיות הרומז מראה שאין לו ידיעה במה שהובן מדבריו, ושלא התכוון לזה אלא התכוון לענין אחר, אמר: "כמתלהלה היורה [זקים] חצים (זקים) ומות... ואמר הלא משחק אני".

(פירוש המשנה אבות א, יז)

הרי שדוגמת המְשַׁחֵק מובאת כדוגמה למספר אבק לשון הרע⁸. אם כן, על כורחנו לומר שאף לדעת הרמב"ם אין איסור דאורייתא במספר לשון הרע לפי תומו, וללא כוונת היזק – אין בו איסור תורה.

אומנם, לכאורה ניתן להוכיח כנגד דברינו מהמשך דברי הרמב"ם:

אחד המספר בלשון הרע בפני חברו או שלא בפניו, והמספר דברים שגורמין אם נשמעו איש מפי איש להזיק חברו בגופו או בממונו ואפילו להצר לו או להפחידו הרי זה לשון הרע, ואם נאמרו דברים אלו בפני שלשה כבר נשמע הדבר ונודע, ואם סיפר הדבר אחד מן השלשה פעם אחרת אין בו משום לשון הרע, והוא שלא יתכוון להעביר הקול ולגלותו יותר.

(רמב"ם דעות ז, ה)

וביאר הכסף משנה:

כלומר שזה שהתרנו היינו שאם יבא במקרה לדבר בענין אינו אסור לאומרו אבל לא שיתכוין לגלות הדבר יותר.

(כסף משנה דעות ז, ה-ו ד"ה והוא שלא יתכוון)

כלומר, ההיתר לספר דבר שנאמר בפני שלושה, הוא כאשר המספר מספר את הדברים לפי תומו. לפי דברינו לעיל, סיפור לפי תומו לעולם לא נאסר אלא מדין 'אבק לשון הרע'. אם כן, גם כשלא נאמר בפני שלושה – הדבר מותר, אם אין כוונתו לגלות את הדבר יותר!

לכאורה יוצא מכאן שהרמב"ם סובר כהצעתו של החפץ חיים בשיטת רש"י – לפי תומו הותר רק כאשר הדבר נאמר בפני שלושה. אלא שכפי שראינו לעיל בהלכה ד' מוכרח שלא כך סובר הרמב"ם. לכאורה, ניצבת לפנינו סתירה בדברי הרמב"ם.

8. אומנם, החפץ חיים מבין שדברי הרמב"ם כאן מוסבים על המקרה הרביעי, המספר לשון הרע דרך רמיות, אך נראה שהם כוללים בתוכם את שתי הדוגמות.

לפני שנציע תירוץ לשיטת הרמב"ם, נציג את שיטת רבנו יונה והרמב"ן (אליהם מפנה החפץ חיים כראיה לשיטתו), ומשם נבוא לבאר את שיטת הרמב"ם.

ד. שיטת הרמב"ן ורבנו יונה

הרמב"ן על התורה כותב:

ומכאן נראה שרבותינו יעשו אותה מצוה, לא ספור ועצה בלבד להנצל מן הנגעים. ואיך יתכן שלשון הרע שהוא שקול כשפיקות דמים לא תהיה בו בתורה לא תעשה גמור או לאו הבא מכלל עשה, אבל בכתוב הזה אזהרה גדולה בו, להמנע ממנו בין בגלוי בין בסתר **בין במתכוין להזיק ולהבזות בין שאין מתכוין להזיק כלל.**

(רמב"ן דברים כד, ט ד"ה זכר את)

מוכח שלפי שיטת הרמב"ן ישנו איסור תורה אף בסיפור לשון הרע ללא כוונת הזיק.

כדברים הללו עולה גם מדברי רבנו יונה (שערי תשובה ג, עד): "עוד יתפרש המקרא על עניין לשון הרע כי יענש על הפשיעה בו אע"פ שלא נתכוון לבזות את חברו".

אומנם נראה שאף לפי שיטתם ישנה משמעות לכוונה. רבנו יונה בבואו להסביר את דין 'באפי תלתא' מבאר:

יש לפרש דמיירי בדברים שמותר לאומרם אם הם אמת [...] כדי שיתרחקו בני אדם מדרך רשע כמו שנאמר ושומרי תורה יתגרו במ וכדי שישוב גם הוא מדרכיו ויתקן מעשיו ועל זה אמרו כל מילתא דמתאמרא באפי תלתא לית בה משום לישנא בישא ומותר לו לאומרה אם הוא שהדבר אמת דאלו בפני אחד או שנים אמר הדבר מיחזי דמשום לישנא בישא קאמר לפי שהוא רוצה ליתן פגם לחברו ונהנה לספר לשון הרע אבל כשאומר לפני שלשה דבפרהסיא הוא יש לתלות שהוא מתכוון שיגיעו הדברים לאזניו ויתקן מעשיו.

(שיטה מקובצת בבא בתרא לט, ב)

לפי רבנו יונה, גם בדברים שמותר לספר, האיסור לספר במטרה להזיק עדיין תקף. כלומר, אף לפי רבנו יונה ישנו ממד של כוונה בדיני לשון הרע, אלא שלדבריו חוסר הכוונה אינו פוטר, אך הכוונה מחייבת.

תפיסה דומה לזו של רבנו יונה עולה בדברי החפץ חיים בדעת רשב"ם בסוגיה זו (לט, א ד"ה דמתאמרא). החפץ חיים מציע לבאר את שיטת רשב"ם, כך לכאורה מתיר לגמרי לספר באפי תלתא:

נראה לי ליישב דעת רשב"ם דגם הוא מסכים להרמב"ם דהיכא דהוא מכוון לגלות אסור רק הרשב"ם איירי דמסיח את הרכילות לפי תומו ואינו מתכוון

בזה לעורר מדנים על חבירו ולכן התיר משום באפי תלתא וברכילות שייך גם כן לפי תומו כדמשמע במו"ק במעשה דבר קפרא ור' שמעון ברבי עיין שם ברש"י, והיכא דלא נתכוון לעורר מדנים גם הרמב"ם והסמ"ג יודו לרשב"ם דמותר אפילו ברכילות.

(באר מים חיים ב, ו)

אם כן, החפץ חיים מקבל גם הוא את החלוקה בין אמירה בכוונה לאמירה בלא כוונה. אלא שלדעתו ההיתר לומר בלא כוונה הוא רק לאחר שהדבר נאמר כבר בפני שלושה.

ה. יסוד המחלוקת

נראה שמחלוקת זו בין רבנו יונה לרש"י, תלויה בהבנת יסוד איסור לשון הרע. הרמב"ם במורה נבוכים (ג, לה) מבאר את איסור לשון הרע כך: "הכלל השלישי כולל המצות התלויות בתקון המדות, והם אשר ספרנום בהלכות דעות". כלומר, לפי דעת הרמב"ם תכלית לשון הרע היא תיקון מידות האדם. על פי זה מתבאר היטב מדוע לפי שיטתו ישנו היתר כאשר הדבר נעשה ללא כוונה רעה. דיבור ללא כוונה לפגוע אין הוא מעורר מידה מגונה.

לעומתו רבנו יונה כותב:

והמספר לשון הרע שתים הנה קוראותיו הנזק והבושת אשר יגרום לחבירו ובחירתו לחייב ולהריע את חבירו ושמחתו לאידם.

(שערי תשובה ג, רטז)

על פי רבנו יונה, ישנן שתי בעיות בלשון הרע. ראשית במידותיו של האדם, כפי שציינ הרמב"ם, אך נוסף על כך ישנה בעיה בתוצאה. כאשר אדם מדבר לשון הרע הוא פוגע באחר, ולשם הגנה על האחר קבעה התורה את האיסור.

לפי תפיסה זו, מובנת גם המערכת שרבנו יונה יצר. ראשית, בכל מקום שבו יש פגיעה, נאסר דיבור לשון הרע אף לפי תומו. שנית, אף במקום שבו מן הדין מותר לדבר, שכן התורה בחרה שלא לחשוש לפגיעה באחר, כאשר הדיבור נובע משנאה, ודאי שיש בו בעיה מצד מידות האדם, ולפיכך הדבר נאסר.

מתוך כך, מובן גם הסברו של החפץ חיים לדברי הרשב"ם. כאשר הדבר כבר נאמר בפני שלושה – הנזק נעשה, ומצד ה'נפגע' אין בעיה לספר לשון הרע. אומנם, מצד האדם המספר ומידותיו יש לנו לאסור כל עוד מטרתו לעורר מדנים, שהרי בכך פוגע במידותיו הוא.

ו. תירוצי דברי הרמב"ם

נראה שעל פי הדברים הללו ניתן לבאר גם את שיטת הרמב"ם. אלא שיש להקדים בעיה אחרת בדבריו, הנובעת ממבנה הפרק.

הרמב"ם פותח את הלכות לשון הרע בהגדרת איסור לשון הרע:

אי זה הוא רכיל זה שטוען דברים והולך מזה לזה ואומר כך אמר פלוני כך וכך שמעתי על פלוני אף על פי שהוא אומר אמת הרי זה מחריב את העולם. יש עון גדול מזה עד מאד והוא בכלל לאו זה והוא לשון הרע, והוא המספר בגנות חבירו אף על פי שאומר אמת.

(רמב"ם דעות ז, ב)

בהלכה ג' מבאר הרמב"ם את חומרת האיסור, ולאחר מכן בהלכה ד' מונה הרמב"ם את מה שאינו נכלל בלשון הרע, אך נאסר משום 'אבק לשון הרע'. אבל, בהלכה ה' אנו עדים לתופעה מוזרה – הרמב"ם שב ומגדיר את איסור לשון הרע:

אחד המספר בלשון הרע בפני חבירו או שלא בפניו, והמספר דברים שגורמין אם נשמעו איש מפי איש להזיק חבירו בגופו או בממונו ואפילו להצר לו או להפחידו הרי זה לשון הרע.

שתי בעיות מציבה הלכה זו. ראשית, ההגדרה כאן שונה מההגדרה בהלכה ב'⁹. שנית, הלכה זו אין מקומה כאן, אלא לפני הלכה ג', כשהרמב"ם עוד עסק באיסור לשון הרע ממש¹⁰.

נראה לתרץ שהרמב"ם בהלכה ה' מציג סוג אחר של לשון הרע, שגם הוא נאסר מאותו פסוק, אך גדריו שונים. הרמב"ם מגדיר שבנוסף על איסור אמירת גנאי, ישנו איסור לספר דבר הגורם נזק, וגם הוא מקורו מדיני לשון הרע¹¹. איסור זה, בשונה מהאיסור הרגיל של לשון הרע, אין יסודו במידותיו הגרועות של המדבר, אלא בנזק הנגרם לחברו. לפיכך, הרמב"ם מביא איסור זה בסוף הלכותיו, רק לאחר שסיים לדון באיסור לשון הרע הרגיל. על פי הבנה זו, מבאר עבודת המלך גם את ההיתר שהרמב"ם מעניק ב'אפי תלתא':

ור"ל דלשון הרע לא מקרי דוקא שהוא אומר דבר של גנאי על חבירו אלא אם אומר דברים שיוכלו לגרום לו היזק ואפילו רק להפחידו הרי זה לה"ר ולפי"ז

9. על אף שכמובן ניתן לדחוק ולהתאים את הדברים אלו עם אלו.

10. לא ניתן לתרץ שהרמב"ם רצה למנות את כל דרגות איסור לשון הרע ולאחר מכן פנה לפרטן, שהרי אם כן הלכה ג' נמצאת שלא במקומה. הסבר על חומרת האיסור אינו שייך במהלך פירוט האיסורים.

11. הכסף משנה מסביר שמקורו של הרמב"ם לדבר זה הוא מסיפורי ההלשנה שבש"ס, ששם נראה שנאסר להלשין, אף בדברים שאינם גנאי, וזאת בפשטות משום הנזק שהדבר גורם.

אם סיפר הדבר אחד מן השלשה פעם אחרת אין בו משום לה"ר, שהרי אין זה גורם לו היזק עוד שהרי כבר נודע הדבר.

(עבודת המלך דעות ז, ה)

לפי דעת עבודת המלך, למעשה גם הרמב"ם מקבל את שני הדינים שהציג רבנו יונה בלשון הרע, אלא שלפי שיטתו אמירת גנאי סתם, אין בה משום פגיעה אסורה בזולת. הרי לא כל סיפור גנאי על הזולת בהכרח פוגע, ולפיכך אסורה רק פגיעה אמיתית. איסור זה כמובן שייך גם כאשר המספר מספר לפי תומו. אומנם, גם כאשר המספר מספר דברים שנאמרו בפני שלושה, יש לשים לב שלא לכוון כוונה רעה, שכן בכך ודאי שהוא פוגע במידותיו.

ז. סיכום

במאמר זה הצענו שלוש שיטות בראשונים בהבנת הכוונה באיסור לשון הרע:

- א. שיטת רש"י, 'אחד מגדולי הראשונים' ורס"ג היא שאין איסור ללא כוונת פגיעה.
- ב. שיטת רבנו יונה והרמב"ן, הסוברים שישנם שני דינים באיסור לשון הרע – איסור לדבר במטרה לפגוע, ואיסור לומר דברים אשר תוצאתם פוגעת.
- ג. בשיטת הרמב"ם ניסינו להסביר בדומה לדברי רבנו יונה, אלא שלפי דעתו לא כל סיפור גנאי יש בו משום פגיעה בזולת.

הצענו שמחלוקת ראשונים זו תלויה בהבנת יסוד האיסור. לפי רש"י, האיסור תלוי בדאגה לתיקון המידות, ולפיכך כאשר אין כוונה מגונה, ממילא המידות לא תיפגענה ואין איסור.

לעומת זאת, דעת רבנו יונה היא שמלבד הדאגה למידות האדם, איסור לשון הרע נועד גם להגן על האדם שעליו נאמרת לשון הרע. אדם זה כמובן אינו מתעניין בכוונת המספר, אלא בתוצאת הסיפור, ולפיכך כל סיפור דבר אשר בתוצאתו נוצרת פגיעה – נאסר. בנוסף, במקומות שבהם הותר לדבר לשון הרע מצד הפגיעה, מתעורר האיסור מצד מידות האדם, ודורש שהכוונה תהיה טהורה ולשם שמים.